

ACC. N:R M. 14360: 1-5.

Landskap: *Skåne* Upptecknare: *P. A. Svensson, Tjörnarp*
Härad: *S. Åsbo* Berättare: " " "
Socken: *Höjä och Starby* Berättarens yrke: *f.d. kontor o. folkskoll.*
Uppteckningsår: *1957* Född år *1871 i Höjä*

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Gudstjänst och nattvardsgång. s. 1-5. LUF 107

ACC. N:R

M. 14360:/.
.....

Vad här berättas, är ~~helt~~ knutet till Höja^{och Starby} och avser åren 1890-- 1896, då jag var vikarierande kantor och organist där. Kyrkosamfund= statskyrkan.

00000000000000000000

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

*dup 167
/.*

Gudstjänsten kallades ofta "mässä". Men många gånger hette det: "Ska du gå te 'körkan' i da?" eller " kunde man säga till barnen: "I da ska ni gå te körkan," vilket betydde, att de skulle delta med i gudstjänsten. På den tiden var det mycket folk i kyrkan vid varje gudstjänst, och alla, oberoende om de voro husbönder eller tjänare, hantverkare eller vad som helst, så nog gingo de flitigt i kyrkan

Under den tid, jag tjänstgjorde i de nämnda församlingarna, tjänstgjorde tre präster där: kyrkoherde L.Trägård, död 1894, pastor A.Yllner, sedermera kyrkoherde och kontraktsprost i Björnekulla pastorat och död för några år sedan samt kontraktsprosten, kyrkoherden och e.o. hovpredikanten A.A.Hannerz, död i början av detta århundrade. Han kom att ha sin verksamhet i Höja pastorat endast en kort tid.

Gudstjänsterna hölls alternerande klockan 9 och 2 , under den mörka tiden halv 2. Helt säkert var det någon eller några från vartenda hem med, då gudstjänst hölls. Nog ha människor vid vissa tillfällen kommit för att höra en viss präst, men någon regel har det inte varit. Ett exempel skall här givas.

ACC. N:R M. 14360:2.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Under slutet av 1800-talet fanns i Småland en kyrkoherde, som hette D.A. Ärnström . (Jag vill minnas, att namnet är rätt) Han var en talare av stora mått. Han predikade i Höja och Starby kyrkor något av åren 1892 eller 1893. Det var på tredje söndagen efter Trefaldighet. Och nog var där åhörare. Höja kyrka är ganska stor, men sittplatser fanns inte för hälften av dem, som kommit tillstädes. Den gången kommo människor från åtskilliga grannförsamlingar för att höra den väldige folktalaren. Det var så mycket folk i Höja kyrka, att talaren formligen fick tränga sig genom , då han skulle gå på predikstolen. På hela alttarbarriären satt folk, och överallt , på mittgången och vid sidorna var överfullt, och det var med en viss svårighet jag kunde tränga mig till orgeln.--

I Starby blev det än värre. Kyrkan kunde inte tillnärmelsevis rymma den stora kyrkomenigheten. Vad gjorde man då? Jo, det var på sommaren, och men öppnade kyrkans fönster, och så sutto och lågo människor ute på kyrkogården och hörde på den väldige predikanten. Han hade ett så förträffligt organ, att han kunde tala så, tt det hördes långa vägar.

Sådana gudstjänster har jag aldrig varit med om mer än samma gång. Jag kan också säga, att talarens predikningar i de båda kyrkorna voro mycket olika men utmärkt kraftiga.

Naturligtvis var man "söndagsklädd" , då man gick eller åkte till kyrkan. Ofta var det så, att far och mor hade sällskap till kyrkan, d.v.s. att de följdes åt.

2.

ACC. N:R M. 14360:3.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Under sommartiden var det mycket vanligt, att en stor mängd yngre personer, som kommit för att deltaga med i gudstjänsten, blevo kvar på kyrkogården, till dess "Allena Gud i himmelrik" spelades. Då tågade hela skaran in. Det hände sällan, att någon kyrkibesökare kom senare. I Höja gamla kyrka hade man bestämda platser, men det hade man inte i den nya kyrkan. Men mycket ofta satt samme person på samma plats, så ofta han var med vid gudstjänsten. Männen hade huvusbonaderna med sig inne i bänkarna, där det fanns små krokar att hänga dem på.

Till jul hade man alltid granar i kyrkan. Predikan brukade vara 45 à 50 minuter, och det hände icke sällan, att äldre personer, sedan de suttit en stund, blevo stående i bänken. Jag minnes en gammal hedersman, som var en duktig snusare. Så snart han ställde sig i bänken, så tog han fram snusdosan och bjöd snus på alla i den bänk, i vilken han satt, samt även på dem, som sutto i bänken franom och bakom honom. Prästen predikade under tiden, som om ingenting skedde.

Psalmerna sjöngos betydligt mer långsläpande då än nu. Man sjöng de psalmer, som voro hänvisade till den högtid, det var fråga om.

Kyrkoherde Trägård framhöll gärna, att det skulle vara förbön för den och den sjuke.

När predikan var slut, lämnade kvinnorna kyrkrummet, men karlarna sutto kvar och hörde på, medan kungörelser av varjehanda slag upplästes från predikstolen

Kollekten upptogs med håv under psalmsånen efter predikan, kyrk-

3.

vaktmästaren. Offer--sådana upptogs ett par gånger under året--
upptogs på ett bord framme vid altarbarriären. Då gick kyrkome-
nigheten fram och lade sin större eller mindre slant på bordet.

En sak, som frågeformuläret inte upptager, kan jag inte låta bli
att omnämna, och det var kyrktagningen. Det gällde kvinnår, som fött
barn. De blevo kyrktagna, innan gudstjänsten började . Kyrkogångs-
kvinnan satte sig i kyrkans nedersta stol. Ofta hade hon någon
kvinnlig vän med sig. Då prästen kom för att kyrktaga henne, satte
klockaren fram en pall, och på denna knäföll kvinnan. Så läste prästen
en bön och sade till slut: "Herren ledsage dig i sin sanning och
fruktan nu och till evig tid".

Åtskilliga yngre damer, som fött barn , reagerade mot kyrktagningen,
men de "gamla" prästerna släppte dem inte utan höllo på att de
skulle kyrktagas. Åtminstone i ett fall sade frun nej, men prästen
var envis. Till slut måste hon låta sig kyrktagas, ty de fingo
ingen ro för prästen. Barnet-- en pojke-- var visst då ett par år gammal

Några andaktsstundör i hemmen kan jag inte erinra mig, men hus-
förhören spelade en viss roll. Först var det husförhör för de äldre,
och det åtföljdes ofya av ett förträffligt husförhörsgille, och sedan
var det husförhör för de yngre. Från husförhören kunna flera lustiga
episoder antecknas, men de höra inte hit.

I allmänhet såde människor, att de skulle "gå till nattvarden"
men somliga sade "gå till altars". Pålysningen skedde 14 dagar i för-

väg. Första söndagen därefter skulle det vara kommunionförhör och anteckning och sedan den följande söndagen högmässa med nattvardsgång. Till en början under min tjänstgöringstid i Höja var det många, som inte kommo till kyrkan för att låta anteckna sig utan skickade "lappar" med namn, att de ville vara antecknade till nattvardsgång, men detta sät fick inte förekomma under prosten Hannerz tid. Snart sagt alla, som voro nattvardsberättigade, gingo till nattvarden två gånger om året. Man talade om två stora nattvardsgångar: i april och oktober.

~~Skriftermålet ägde vanligen rum före högmässan, och nattvardsutdelningen ägde rum efter densamma (i sammanhang med)~~

Förberedandet för nattvarden var säkerligen ganska olika. I somliga hem förtärde man någon mat, innan man gav sig i väg, i andra fastade man. Mycket ofta var man verkligt högtidsklädd, då man skulle gå till nattvarden. Manfolken i frack.

Nattvardsutdelningen ägde rum på det sättet, att först framträdde de gifta, därefter ungarlarna och sedan ogifta fruntimmer. Bland de sista, som fingo nattvarden, var de å fattigvårdsanstalten, (i fattighuset intagna) En krets nattvardsgäster kallades "En duk"